

Кобеля-Звір М.Я.

*кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри підприємництва, торгівлі та логістики,
Львівський торговельно-економічний університет*

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-5627-9408>

Kobelia-Zvir Mariana

Lviv University of Trade and Economics

ГРАНТИ ПРОГРАМИ «ВЛАСНА СПРАВА» ДЛЯ ПІДТРИМКИ МІКРОПІДПРИЄМНИЦТВА В УКРАЇНІ В УМОВАХ ВІЙНИ

GRANTS OF THE "OWN AFFAIR" PROGRAM TO SUPPORT MICRO-ENTREPRENEURSHIP IN UKRAINE DURING THE CONDITIONS OF WAR

Анотація. У статті досліджено можливість грантової допомоги за урядовою Програмою «Робота», а саме: її складовою «Власна справа». Акцентовано, що вона орієнтована на мікро- та малий бізнес задля його розширення та зміцнення, але її гранти можуть отримати також фізичні особи, які ще не мають бізнесу, але планують стати підприємцями та втілювати свої бізнес-ідеї в життя. Відзначено: у фокусі уваги програми – будь-який бізнес, проте є ряд діяльності, що не може бути підтримана грантом, як-от: виробництво та реалізація зброї, алкогольних напоїв, тютюнових виробів, обмін валют, страхова діяльність тощо. Зазначено, що сума грантового фінансування може сягати 250 000 грн як для фізичних та юридичних осіб, так і для тих, хто ще не є підприємцем. Продемонстровано основні умови отримання гранту: створити 1–2 робочих місця, здійснювати діяльність не менше 3 років, використовувати кошти згідно з передбаченими у бізнес-плані напрямками, сплачувати необхідні податки та збори до бюджету. Окреслено перелік, на що можна спрямувати кошти гранту: придбання меблів, обладнання, сировини, ліцензійного програмного забезпечення, свійських тварин та птиці, багаторічних насаджень, саджанців, посівного матеріалу, матеріалів, товарів та послуг; сплату оренди за користування нежитловим приміщенням, земельною ділянкою, які будуть використовуватися в комерційних та виробничих цілях, а також оренди обладнання та лізинг; використання у підприємницькій діяльності прав інших суб'єктів господарювання (комерційна концесія); закупівлю послуги маркетингу та реклами. Наголошено на тому, що для отримання гранту вкрай важливою є хороша ділова репутація заявника. Розроблено ряд рекомендацій, які допоможуть заявникам із

успіхом пройти всі етапи конкурсного відбору, а саме: перевірку ділової репутації, оцінку бізнес-плану та співбесіду в регіональному центрі зайнятості. Підсумовано, що для України є актуальною Програма «Власна справа» як дієвий механізм стимулювання підприємництва в контексті утримання та зміцнення економіки в умовах війни. Неабияким є соціально-економічний ефект реалізації цієї програми, а саме: створення нових робочих місць та наповнення бюджету держави. Наголошено, що за умови дотримання заявниками всіх критеріїв прийнятності програми та розробки бізнес-плану за рекомендаціями заявки мають високі шанси бути високо оціненими конкурсною комісією, яка приймає рішення про надання фінансування проектам.

Ключові слова: гранти, власна справа, «Робота», урядові гранти, державні гранти, можливості програми, вимоги програми.

Постановка проблеми. Умови глобальної нестабільності ставлять бізнес України перед серйозними викликами. Під впливом російсько-українського конфлікту відбулося значуще потрясіння у сфері підприємницької діяльності, що негативно вплинуло на перспективи функціонування суб'єктів господарювання. Допомога з боку держави, яка проявляється в наданні грантів для мікробізнесу, є суттєвою підтримкою підприємців у скрутний для них час [10]

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання щодо залучення і використання коштів державної програми «Робота» досліджували ряд науковців, серед яких: Стефанюк О.Д., Галунець Н.І., Сідненко М.В., Руденко В.,

Авраменко Н., Лебедченко В., Андрусенко Т.Н. та ін. [8; 9; 13; 19; 21].

Стефанюк О.Д., Галунець Н.І., Сідненко М.В., досліджуючи державну підтримку бізнесу в умовах війни, зокрема можливості Програми «Власна справа», зазначили: «Дуже актуальним питанням для української економіки сьогодні є поповнення дохідної частини державного бюджету за рахунок податків» [21].

Руденко В.С. наголошує: «Війна перевернула з ніг на голову цінності та першочергові потреби у сфері соціальної безпеки, зокрема і столиці. Іще більше фізичних та юридичних осіб опинилися у вразливому життєвому становищі, адже війна стала категорією, дотичною до всіх нас, більшою чи меншою мірою. Тому такі пропозиції, як гранти, чи то державні, чи то фондові, чи то іноземні, мають рятувальне значення у підтримці соціальної безпеки українців та підтримки сфери соціального захисту, яка навіть у мирні часи не була на першому місці і зазнавала недофінансування» [19].

Авраменко Н., Лебедченко В., Андрусенко Т.Н., досліджуючи інструменти державної підтримки бізнесу в умовах війни, наряду з програмою релокації бізнесу з небезпечних територій, кредитування бізнесу за схемою «Доступні кредити 5-7-9%» приділили увагу і грантовій програмі «Робота» і зробили висновок: «Війна сильно виснажила український бізнес, тому багатьом його представникам знадобиться час, щоб відновити свою платоспроможність і повернутися до довоєнного рівня розвитку» [13].

Водночас більш глибокого дослідження потребує урядова програма «Робота», зокрема її складова «Власна справа».

Мета статті. Цілями статті є дослідження можливостей Програми «Власна справа» щодо надання підтримки мікро- та малому бізнесу України в умовах війни, виявлення специфіки та пріоритетів, а також особливості участі підприємців у її грантових конкурсах і на цій основі розроблення рекомендацій для організацій – заявників щодо отримання грантового фінансування.

Виклад основного матеріалу. Ведення бізнесу під час воєнного стану в Україні – процес дуже складний, але вкрай необхідний для економіки. Підприємці стикаються з рядом ризиків та ведуть свою діяльність в умовах невизначеності. Щоб сприяти розвитку бізнесу та утриманню економіки держави, уряд країни пропонує багато інструментів. Одним із них є грантова програма «Власна справа», яка є частиною урядової програми «Робота». У фокусі

її уваги – підтримка мікро- та малого бізнесу. Програма була ініційована урядом у липні 2022 року [10; 16; 17]. Варто звернути увагу на її особливість: сума доступного фінансування, а саме: до 250 тисяч грн. За умовами програми отримати грант можуть фізичні особи, юридичні особи та фізичні особи – підприємці [17]. Інструмент фінансування спрямований як на нині діючий бізнес, так і для створення власної справи з нуля [10]. Основними умовами програми є:

- створити робочі місця: отримавши грант до 150 000 грн, – одне робоче місце, до 250 000 грн – два;
- здійснювати діяльність не менше 3 років;
- використовувати кошти згідно з передбаченими у бізнес-плані напрямками;
- сплачувати необхідні податки та збори до бюджету [16].

Отримані кошти можна витратити на:

- придбання меблів, обладнання, сировини, ліцензійного програмного забезпечення, свійських тварин та птиці, багаторічних насаджень, саджанців, посівного матеріалу, матеріалів, товарів та послуг;
- сплату оренди за користування нежитловим приміщенням, земельною ділянкою, які будуть використовуватися в комерційних та виробничих цілях, а також оренди обладнання та лізинг;
- використання у підприємницькій діяльності прав інших суб'єктів господарювання (комерційна концесія);
- закупівлю послуги маркетингу та реклами [10].

Особливість цього інструменту фінансування – підтримані проекти можуть бути реалізовані в дуже різних секторах і тематичних сферах і варіюються від товарного та виробничого сектору до сфери послуг та логістики. Як продемонстрував аналіз підтриманих бізнес-планів, розподіл переможців за КВЕДами виглядає так:

1. Оптова та роздрібна торгівля; ремонт автотранспорту.
2. Тимчасове розміщення і організація харчування.
3. Переробна промисловість.
4. Надання інших видів послуг.
5. Охорона здоров'я та надання соціальної допомоги.
6. Професійна наукова та технічна діяльність.
7. Сільське господарство, лісове господарство, рибне.
8. Освіта.
9. Інформація та телекомунікації.
10. Мистецтво, спорт, розваги, відпочинок [10].

Правда, варто зауважити: є обмеження щодо отримання грантового фінансування на деякі види діяльності. До прикладу, на грант не можуть претендувати суб'єкти господарювання, які здійснюють виробництво та/або реалізацію зброї, алкогольних напоїв, тютюнових виробів, обмін валют тощо [17].

Особливим для Програми «Власна справа» є алгоритм участі у грантовому конкурсі, а саме:

1. Подання заявки та документів через портал «Дія».
2. Перевірка ділової репутації клієнта.
3. Співбесіда в регіональному центрі зайнятості.
4. Прийняття рішення про надання гранту.
5. Відкриття рахунків.
6. Реєстрація ФОП (у випадку, якщо немає на день участі у грантовому конкурсі).
7. Отримання коштів [17].

Проведений аналіз умов надання підтримки за Програмою «Власна справа» вказує на її відмінну особливість – будь-яка фізична чи юридична особа, а також ФОП може брати участь у конкурсі бізнес-ідей. При цьому передумовою одержання компанією грантового фінансування є хороша ділова репутація. Так, згідно з вимогами програми для участі у конкурсі для одержання фінансування заявник повинен відповідати наступним умовам:

– не здійснювати фактичної або господарської діяльності на тимчасово окупованих територіях України (Автономна Республіка Крим та м. Севастополь) або на територіях, які включені до переліку територіальних громад, розташованих у зоні проведення воєнних (бойових) дій, тимчасово окупованих або оточених (блокованих);

– не здійснювати господарської діяльності на території Російської Федерації та Республіки Білорусь;

– не бути включеним до категорії юридичних або фізичних осіб, на які поширюються спеціальні економічні та інші обмежувальні заходи (санкції) згідно з рішеннями Ради національної безпеки і оборони України, введеними указами Президента України щодо застосування персональних (спеціальних) економічних та інших обмежувальних заходів (санкцій) згідно із Законом України «Про санкції»;

– не мати справ про банкрутство або не бути визнаним банкрутом і не знаходитися на стадії ліквідації;

– не мати заборгованості перед бюджетом;

– не бути притягненим до кримінальної відповідальності за корупційне правопору-

шення згідно з судовим рішенням, що набрало законної сили [8].

Після вивчення підходів до визначення ділової репутації в межах програм «Робота», а також аналізу результатів їх конкурсних відборів [11] ми дійшли до висновку: існують певні перешкоди, які можуть спіткати потенційних заявників під час процесу подання заявок для участі в грантовому конкурсі. Ці обмеження стосуються випадків, коли заявник є добросовісним, сумлінним, дотримується всіх вимог чинного законодавства, має бездоганну кредитну історію, але йому відмовляють у наданні грантового фінансування, обґрунтовуючи це «неідеальною» діловою репутацією. Виявивши ці бар'єри, ми пропонуємо тактичні методи для їх мінімізації, які розділяємо на дві групи: запобіжні та «постфактумні».

Перед подачею документів на грант заявникові необхідно перевірити ділову репутацію у таких реєстрах та базах даних:

- a) Досьє ділової репутації [2].
 - b) Електронний кабінет платника – перевірка боргів по податках [3].
 - c) Єдиний реєстр боржників [7].
 - d) Єдиний державний реєстр виконавчих проваджень [4].
 - e) Стан розгляду справ [20].
 - f) Єдиний державний реєстр підприємств і організацій України [6].
 - g) Реєстр платників податку на додану вартість [18].
 - h) Державний електронний інформаційний ресурс МВС, в якому обробляється інформація з питань судимостей [1].
 - i) Єдиний державний реєстр осіб, які вчинили корупційні правопорушення [5].
 - j) Перевірка контрагента по ЄДРПОУ [14].
- Рекомендовано також перевірити:
- Дійсність паспорта громадянина України [15].
 - Чи не перебуває територіальна громада, де планує здійснювати діяльність заявник, у Переліку територій, на яких ведуться (велися) бойові дії або тимчасово окупованих Російською Федерацією [12].

Доцільною буде також всестороння перевірка інформації про особу заявника на платформі YouControl [22].

У випадку виявлення недостовірної інформації про себе заявник може додати до проектної документації відомості та відповідні документи, що свідчать про відсутність негативних аспектів його ділової репутації.

У межах «постфактумного» тактичного підходу важливо враховувати наступне: у випадку

отримання негативного висновку через збіг імені або прізвища з іншою особою, яка має погану ділову репутацію (наприклад, наявність судових справ, виконавчих проваджень, арешту/конфіскації активів, податкового боргу тощо), потенційний заявник може представити документальне підтвердження відсутності таких фактів щодо своєї особи [10].

Відповідно до Порядку надання мікрогрантів рішення про надання мікрогранту приймається Державним центром зайнятості на основі:

- перевірки ділової репутації отримувача, яку здійснює уповноважений банк, у відповідності до встановлених критеріїв;
- оцінки бізнес-плану;
- проведеної співбесіди [16].

Проаналізувавши конкурсну документацію Програми «Власна справа», ми сформуваємо низку рекомендацій для заявників, які планують брати участь у конкурсному відборі бізнес-ідей. Дотримання цих рекомендацій сприятиме отриманню високих балів під час експертного відбору бізнес-планів.

- Детально описати бізнес-ідею, зазначити основні переваги.
- Включити необхідну додаткову інформацію про організацію бізнесу.
- Зазначити релевантний досвід роботи за вказаним напрямком.
- Надати перелік раніше реалізованих проєктів та їх результати.
- Сформувати цілі проєкту в форматі SMART, а саме: конкретизувати, вказати вимірюваність, зробити їх досяжними, реалістичними та обмеженими в часі.
- Детально описати всі витрати, пов'язані з використанням грантових коштів.
- Пояснити, як кожен захід буде спрямований на досягнення цілей проєкту.
- Зазначити всі напрями фінансування, дотримавшись виду та розміру допустимих витрат.
- Описати цільову аудиторію, враховуючи її купівельну спроможність.
- Проаналізувати мотивацію споживачів та ідентифікувати їхні потреби.
- Визначити місця реалізації товарів/послуг та потенційний розмір ринку.
- Охарактеризувати ключових конкурентів, визначити їх сильні та слабкі сторони.
- Виділити унікальні переваги пропозиції перед конкурентами.
- Чітко описати цільову групу покупців, їхню мотивацію та інші ключові моменти.
- Продемонструвати стратегії для збільшення чисельності клієнтів.

Щоб набрати максимальну кількість балів (50) за результатами співбесіди, необхідно до неї ретельно підготуватися. Варто ознайомитися з «Критеріями оцінювання бізнес-плану отримувача мікрогранту на створення або розвиток власного бізнесу для прийняття рішення Державним центром зайнятості про надання мікрогранту», а саме:

- Мотивація та реалізація запропонованого проєкту.
- Чітке розуміння бізнес-плану.
- Чітке розуміння маркетингового плану (розвиток продажів, етапи розвитку).
- Чітке розуміння операційного плану (витрати на персонал, податки, закупівля обладнання тощо).
- Попередній досвід роботи, що може бути релевантним у реалізації бізнес-плану [17].

Врахування цих критеріїв, ретельна підготовка до співбесіди допоможе заявникам гідно презентувати свою бізнес-ідею та набрати високий бал від експертів, які приймають рішення про підтримку грантом.

З метою оцінки результативності роботи Програми «Власна справа» у період з липня 2022 року по березень 2024 року ми дослідили підсумки конкурсних відборів. Виявилось: за час дії грантової програми 14 774 бізнес-плани було підтримано грантами на суму 3 498 022, як результат – вдалося створити 32 815 робочих місць [17].

З них 3 100 фізичних осіб, що мріяли про відкриття власної справи з нуля, реалізували свою ідею завдяки грантовому фінансуванню.

Топ-5 найактивніших областей і міст за регіональним розподілом: Львівська, місто Київ, Рівненська, Київська, Вінницька.

Кількість грантів за гендерним розподілом:

Жінки отримали 7273 гранти, що становить 55,3%.

Чоловіки – 5810 грантів, це складає 44,4% відповідно.

Безумовно, в результаті успішного застосування Програми «Власна справа» втілює у собі ряд переваг.

Вона створює можливості для розвитку та розширення бізнесу, сприяє створенню нових ринків та модернізації існуючих процесів. Заохочення до інновацій – це інший позитивний аспект, оскільки гранти дозволяють впроваджувати новаторські ідеї, вдосконалювати технологічний рівень підприємства та розширювати перспективи для досліджень і створення нових товарів та послуг. Також ці гранти часто дозволяють реалізувати проєкти, які деколи є

складнодоступними для фінансування іншими джерелами. Формування фінансової «подушки» для грантоотримувача може служити як стартовий капітал чи додатковий ресурс, зменшуючи фінансовий тиск при реалізації бізнес-ідей.

Висновки і перспективи. Аналіз Програми «Власна справа», яка є компонентою урядової ініціативи з підтримки бізнесу, продемонстрував: для України є актуальним цей механізм стимулювання підприємництва в контексті утримання та зміцнення економіки в умовах війни. Він надає можливість представникам мікро- та малого бізнесу не тільки розвивати існуючий бізнес, але й відкривати власну справу з нуля. Неабияким є соціально-економічний ефект реалізації цієї програми, а саме: створення нових робочих місць та наповнення бюджету держави. За умови дотримання заявниками усіх критеріїв прийнятності програми та розробки бізнес-плану за нашими рекомендаціями заявки мають високі шанси бути високо оціненими конкурсною комісією, яка приймає рішення про надання фінансування. Як наслідок реалізації цих проектів грантоотримувачам вдасться ефективно втілювати свої бізнес-ідеї в життя, тим самим сприяючи процесам відновлення то розбудові України у воєнний та післявоєнний період. Поза увагою даного дослідження залишилися інші компоненти урядової програми «Єробота», які у подальшому можуть потрапити у фокус наших розвідок.

Література:

1. Державний електронний інформаційний ресурс МВС, в якому обробляється інформація з питань судимостей. *Головний сервісний центр МВС*. URL: <https://hsc.gov.ua/index/poslugi/dovidka-pro-vidstnust-sudimosti> (дата звернення: 05.03.2024).
2. Досє ділової репутації: інформація про юридичних осіб та фізичних осіб-підприємців (ФОП) з відкритих джерел. *Українське бюро кредитних історій*. URL: https://secure.ubki.ua/b2/ubkireport/opendata?fbclid=IwAR3-HV5z3zmeYtGXZ_psTkh4dAqvTo2yTB0WylbrsvocfOCtHtStWxuihJ8 (дата звернення: 07.03.2024).
3. Електронний кабінет платника – перевірка боргів по податках. *Державна податкова служба України*. URL: <https://cabinet.tax.gov.ua/login> (дата звернення: 05.03.2024).
4. Єдиний державний реєстр виконавчих проваджень. Міністерство юстиції. URL: <https://asvpweb.minjust.gov.ua/#/searchdebtors> (дата звернення: 08.03.2024).
5. Єдиний державний реєстр осіб, які вчинили корупційні або пов'язані з корупцією правопорушення. *Національне агентство з питань запобігання корупції*. URL: <https://corruptinfo.nazk.gov.ua> (дата звернення: 05.03.2024).
6. Єдиний державний реєстр підприємств і організацій України (ЄДРПОУ). *Держстат України*. URL: <https://ukrstat.gov.ua/menu/edrrou.htm> (дата звернення: 16.03.2024).
7. Єдиний реєстр боржників. *Міністерство юстиції*. URL: <https://erb.minjust.gov.ua/#/search-debtors> (дата звернення: 03.03.2024).
8. Кобеля-Звір М.Я. Ділова репутація організації як обов'язкова складова успіху у грантовому конкурсі. *Інфраструктура ринку*. 2023. Вип. 74. С. 41–47. URL: http://www.market-infr.od.ua/journals/2023/74_2023/10.pdf (дата звернення: 24.03.2024).
9. Кобеля-Звір М.Я. Грантові можливості програми «Робота» для старту та розвитку власної справи ветеранів та членів їх родин. *Механізм регулювання економіки*. 2023. № 3(101). С. 27–31. URL: <http://www.mer-journal.sumy.ua/index.php/journal/article/view/165> (дата звернення: 05.03.2024).
10. Гранти на власну справу. *Міністерство економіки України*. URL: <https://vlasnaspravagrants.com.ua/> (дата звернення: 08.03.2024).
11. Наказ Міністерства економіки України від 06.07.2022 № 1969 Про затвердження Порядку проведення оцінювання заяв, критеріїв оцінювання та необхідної кількості балів (оцінки) для прийняття Державним центром зайнятості рішень про надання мікрогрантів на створення або розвиток власного бізнесу, форми бізнес-плану, форми договору про надання мікрогранту, а також кінцевих строків подання заяв та граничної суми мікрогрантів. *Верховна Рада України. Законодавство України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0751-22#Text> (дата звернення: 10.03.2024).
12. Наказ Міністерства з питань реінтеграції тимчасово окупованих територій від 22.12.2022 № 309 Про затвердження Переліку територій, на яких ведуться (велися) бойові дії або тимчасово окупованих Російською Федерацією. *Верховна Рада України. Законодавство України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1668-22#Text> (дата звернення: 09.03.2024).
13. Авраменко Н., Лебедченко В., Андрусенко Н. Перспективи відновлення українського бізнесу у повоєнний період. *Економіка та суспільство*. 2022. № 46. URL: <https://www.economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/2044> (дата звернення: 03.03.2024).
14. Перевірити свого контрагента по ЄДРПОУ. Дізнайся більше про свого бізнес партнера. *Опендатабот*. URL: <https://opendatobot.ua/open/counterpartycheck?fbclid=IwAR21NQB6jR6PQYQZ0aNdN6FoqhQzmxIYczSI764nZCPEkdmX-5hDakrQ4wA> (дата звернення: 07.03.2024).
15. Перевірка за базою недійсних документів. *Державна міграційна служба України*. URL: <https://dmsu.gov.ua/services/nd.html> (дата звернення: 08.03.2024).
16. Постанова Кабінету Міністрів України від 21 червня 2022 р. № 738 Деякі питання надання грантів бізнесу. *Верховна Рада України. Законодавство України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/738-2022-%D0%BF#Text> (дата звернення: 05.03.2024).
17. Програма «Робота». URL: <https://erobota.diia.gov.ua/#start> (дата звернення: 02.03.2024).
18. Реєстр платників податку на додану вартість. *Державна податкова служба України*. URL: <https://cabinet.tax.gov.ua/registers/pdy> (дата звернення: 01.03.2024).
19. Руденко В.С. Гранти – як форма забезпечення соціальної безпеки та важіль розвитку малого та середнього бізнесу в Україні в умовах війни. *Нові компетенції для Індустрії 5.0 та управління даними для закладів вищої освіти* : збірник матеріалів круглого столу / під заг. ред. Храпкіної В.В., Пічак К.В. Національний університет «Києво-Могилянська академія» та ін. Київ : НаУКМА, 2023. С. 129–132. URL: <https://ekmair.ukma.edu.ua/server/api/core/bitstreams/0a908415-36b9-430e-a844-b2ef8e564e54/content> (дата звернення: 09.03.2024).

20. Стан розгляду справ. Інформація щодо стадій розгляду судових справ, змінених після 28 травня 2015 року, та звітів про автоматизований розподіл, доступних з 01 вересня 2015 року. *Судова влада України*. URL: <https://court.gov.ua/fair/> (дата звернення: 04.03.2024).
 21. Стефанюк О.Д., Галунець Н.І., Сідненко М.В. Пріоритети розвитку бізнесу у воєнний час. *Економіка та суспільство*. 2023. № 49. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/2361> (дата звернення: 06.03.2024).
 22. YouControl. URL: <https://youcontrol.com.ua/> (дата звернення: 05.03.2024).
- References:**
1. Derzhavnyy elektronnyy informatsijnyy resurs MVS, v yakomu obrobliat'sia informatsiia z pytan' sudymostej. [State electronic information resource of the Ministry of Internal Affairs, which processes information on criminal records]. Holovnyy servisnyy tsentr MVS. Available at: <https://hsc.gov.ua/index/poslugi/dovidka-pro-vidsutnist-sudymosti/> (accessed March 5, 2024).
 2. Dos'ie dilovoi reputatsii: informatsiia pro iurydychnykh osib ta fizychnykh osib-pidpriumstv (FOP) z vidkrytykh dzherel [Dossier of business reputation: information about legal entities and individual entrepreneurs (FPO) from open sources]. *Ukrains'ke biuro kredytnykh istorij*. Available at: https://secure.ubki.ua/b2/ubkireport/opendata?fbclid=IwAR3-HV5z3zmeYtGXZ_psTkh-4dAqvTo2yTBOWylbrsvocfOCtHtStWxuihJ8 (accessed March 7, 2024).
 3. Elektronnyy kabinet platnyka – perevirka borhiv po podat-kakh [Electronic account of the payer – check of tax debts]. *Derzhavna podatкова sluzhba Ukrainy*. Available at: <https://cabinet.tax.gov.ua/login> (accessed March 5, 2024).
 4. Yedynnyy derzhavnyy reiestr vykonavchykh provadzhen'. [Unified state register of executive proceedings]. Ministerstvo iustytzii. Available at: <https://asvpweb.minjust.gov.ua/#/searchdebtors> (accessed March 8, 2024).
 5. Yedynnyy derzhavnyy reiestr osib, iaki vchynyly koruptsijni abo pov'iazani z koruptsiieiu pravoporushennia [The unified state register of persons who have committed corruption or corruption-related offenses]. *Natsional'ne ahentstvo z pytan' zapobihannia koruptsii*. Available at: <https://corruptinfo.nazk.gov.ua> (accessed March 5, 2024).
 6. Yedynnyy derzhavnyy reiestr pidpriumstv i orhanizatsij Ukrainy (YeDRPOU) [The Unified State Register of Enterprises and Organizations of Ukraine (UEDRPOU)]. *Derzhstat Ukrainy*. Available at: <https://ukrstat.gov.ua/menu/edrpou.htm> (accessed March 16, 2024).
 7. Yedynnyy reiestr borzhnykiv. [Unified register of debtors]. *Ministerstvo iustytzii*. Available at: <https://erb.minjust.gov.ua/#/search-debtors> (accessed March 03, 2024).
 8. Kobelia-Zvir M. Ya. (2023) Dilova reputatsiia orhanizatsii iak obov'iazkova skladova uspihku u hrantovomu konkursi [The business reputation of the organization as a mandatory component of success in the grant competition]. *Infrastruktura Rynku*, is. 74, pp. 41–47. Available at: http://www.market-infr.od.ua/journals/2023/74_2023/10.pdf (accessed March 24, 2024).
 9. Kobelia-Zvir M. Ya. (2023) Hrantovi mozhyvosti prohramy «ieRobota» dlia startu ta rozvytku vlasnoi spravy veteraniv ta chleniv ikh rodyn [Grant opportunities of the «eRobota» program for starting and developing their own business for veterans and their family members]. *Mekhanizm rehuliuвання ekonomiky*, no. 3(101), pp. 27–31. Available at: <http://www.mer-journal.sumy.ua/index.php/journal/article/view/165> (accessed March 5, 2024).
 10. Hranty na vlasnu spravu [Grants for own business]. Ministerstvo ekonomiky Ukrainy. Available at: <https://vlasnaspravagrants.com.ua> (accessed March 8, 2024).
 11. Nakaz Ministerstva ekonomiky Ukrainy vid 06.07.2022 № 1969 Pro zatverdzhennia Poriadku provedennia otsiniuvannia zaiav, kryteriiv otsiniuvannia ta neobkhidnoi kil'kosti baliv (otsinky) dlia pryjniattia Derzhavnym tsentrom zajniatosti rishen' pro nadannia mikrohrantiv na stvorennia abo rozvytok vlasnoho biznesu, formy biznes-planu, formy dohovoru pro nadannia mikrohrantu, a takozh kintsevykh strokiv podannia zaiav ta hranychnoi sumy mikrohrantiv [Order of the Ministry of Economy of Ukraine dated 06.07.2022 No. 1969 On approval of the Procedure for evaluating applications, evaluation criteria and the required number of points (evaluations) for the State Employment Center to make decisions on providing micro-grants for the creation or development of one's own business, business plan forms, forms the contract on the provision of a micro-grant, as well as the deadlines for submitting applications and the maximum amount of micro-grants]. *Verkhovna Rada Ukrainy. Zakonodavstvo Ukrainy*. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0751-22#Text> (accessed March 10, 2024).
 12. Nakaz Ministerstva z pytan' reintehratsii tymchasovo okupovanykh terytorij vid 22.12.2022 № 309 Pro zatverdzhennia Pereliku terytorij, na iakykh vedut'sia (velysia) bojovi dii abo tymchasovo okupovanykh Rosijs'koiu Federatsiieiu [Order of the Ministry for the Reintegration of Temporarily Occupied Territories No. 309 of 22.12.2022 On Approval of the List of Territories Where Hostilities Are Conducted or Temporarily Occupied by the Russian Federation]. *Verkhovna Rada Ukrainy. Zakonodavstvo Ukrainy*. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1668-22#Text> (accessed March 9, 2024).
 13. Avramenko N., Lebedchenko V., Andrusenko N. (2022) Perspektyvy vidnovlennia ukrains'koho biznesu u poviennyi period. [Prospects for the recovery of Ukrainian business in the post-war period]. *Ekonomika ta suspil'stvo*, no. 46. Available at: <https://www.economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/2044> (accessed March 3, 2024).
 14. Perevirty svoho kontrahenta po YeDRPOU. Diznajsia bil'she pro svoho biznes partnera [Check your counterparty according to EDRPOU. Learn more about your business partner]. *Open-databot*. Available at: <https://opendatabot.ua/open/counterparty-check?fbclid=IwAR2INQB6jR6PQYQZ0aNdN6FoqhQzmxIY-czSI764nZCPEkdmX-5hDakrQ4wA> (accessed March 7, 2024).
 15. Perevirka za bazoiu nedijnsnykh dokumentiv [Verification based on invalid documents]. *Derzhavna mihratsijna sluzhba Ukrainy*. Available at: <https://dmsu.gov.ua/services/nd.html> (accessed March 8, 2024).
 16. Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 21 chervnia 2022 r. № 738 Deiaki pytannia nadannia hrantiv biznesu [Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine dated June 21, 2022 No. 738 Some issues of granting business grants]. *Verkhovna Rada Ukrainy. Zakonodavstvo Ukrainy*. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/738-2022-%D0%BF#Text> (accessed March 5, 2024).
 17. Prohrama ieRobota [The program is Work]. Available at: <https://erobota.dii.gov.ua/#start> (accessed March 2, 2024).
 18. Reiestr platnykiv podatku na dodanu vartist'. D [Register of value added tax payers]. *Derzhavna podatкова sluzhba Ukrainy*. Available at: <https://cabinet.tax.gov.ua/registers/pdy> (accessed March 1, 2024).
 19. Rudenko V. S. (2023) Hranty – iak forma zabezpechennia sotsial'noi bezpeky ta vazhil' rozvytku maloho ta seredn'oho biznesu v Ukraini v umovakh vijny [Grants are a form of ensuring social security and a lever for the development of small and medium-sized businesses in Ukraine during the war]. *Novi kompetentsii dlia Industrii 5.0 ta upravlinnia danymy dlia zakladiv vyschoi osvity* : zbirnyk materialiv kruhloho stolu / pid

- zah. red. Khrapkinoi V. V., Pichyk K. V. Natsional'nyj universytet «Kyievo-Mohylians'ka akademiiia» ta in. Kyiv: NaUKMA, pp. 129–132. Available at: <https://ekmair.ukma.edu.ua/server/api/core/bitstreams/0a908415-36b9-430e-a844-b2ef8e564e54/content> (accessed March 9, 2024).
20. Stan rozghliadu sprav. Informatsiia schodo stadij rozghliadu sudovykh sprav, zminenykh pislia 28 travnia 2015 roku, ta zvitiv pro avtomatyzovanyj rozpodil, dostupnykh z 01 veresnia 2015 roku [Status of case proceedings. Information on the stages of court cases changed after May 28, 2015 and automated distribution reports available since September 1, 2015]. *Sudova vlada Ukrainy*. Available at: <https://court.gov.ua/fair/> (accessed March 4, 2024).
21. Stefaniuk O. D., Halunets' N. I., Sidnenko M. V. (2023) Priorityty rozvytku biznesu u voienyj chas [Business development priorities in wartime]. *Ekonomika ta suspil'stvo*, no. 49. Available at: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/2361> (accessed March 6, 2024).
22. YouControl. Available at: <https://youcontrol.com.ua/> (accessed March 5, 2024).

Summary. The article examines the possibilities of government grant assistance. The program is "eRobota", namely its component "Own business". It is emphasized that it is focused on micro and small business for its expansion and strengthening, but its grants can also be received by individuals who do not yet have a business, but plan to become an entrepreneur and implement their business ideas. It is noted that any business is the focus of the Program, but there are a number of activities that cannot be supported by a grant, such as: production and sale of weapons, alcoholic beverages, tobacco products, currency exchange, insurance activities, etc. It is noted that the amount of grant funding can reach UAH 250,000 both for individuals and legal entities, as well as for those who are not yet entrepreneurs. The main conditions for obtaining a grant were demonstrated: to create 1–2 jobs, to carry out activities for at least 3 years, to use funds in accordance with the directions provided in the business plan, to pay the necessary taxes and fees to the budget. The list for which the grant funds can be directed is outlined: the purchase of furniture, equipment, raw materials, licensed software, domestic animals and poultry, perennial plantings, seedlings, seed material, materials, goods and services; payment of rent for the use of non-residential premises, a plot of land, which will be used for commercial and industrial purposes, as well as equipment rental and leasing; use of the rights of other business entities in business activities (commercial concession); procurement of marketing and advertising services. It is emphasized that a good business reputation of the applicant is extremely important for receiving a grant. A number of recommendations have been developed to help applicants successfully pass all stages of competitive selection, namely: business reputation check, business plan assessment and interview at the regional employment center. It is concluded that the "Own business" program is relevant for Ukraine as an effective mechanism for stimulating entrepreneurship in the context of maintaining and strengthening the economy in wartime conditions. The socio-economic effect of the implementation of this program is considerable, namely: creation of new jobs and replenishment of the state budget. It was emphasized that, provided that the applicants comply with all the eligibility criteria of the Program and develop a business plan according to the recommendations, the applications have a high chance of being highly evaluated by the tender commission, which makes a decision on providing financing to the projects.

Key words: grants, own business, "eRobota", government grants, state grants, program opportunities, program requirements.